

*Nyerges Ádám II. éves hallgató,
Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar
Politológia szak*

Szuverenitás és szubszidiaritás az Európai Unióban. „Szuverenitás problémája a XXI. századi EU-ban”¹

Az európai abszolút monarchiáktól, a modern kori nemzetállamok átvették, továbbmunkálták, és jogilag a lehető mértékig kikristályosították a szuverenitás tanát. Ezzel nem volt probléma, amíg területileg, politikailag egymástól jól elkülönülő nemzetállamok által létrehozott nemzetközi rendszerről beszélhettünk. A probléma ott kezdődött, hogy a területhez rögzült szuverén államok határait gazdasági, politikai közösségek lépték át.

1. Állam

Ahhoz, hogy ezt a problémakört megértsük, érdemes egy kis összefoglalásban megtekinteni a problematika eredetét, ezért tisztázni kell néhány alapvető fogalmat röviden, mint például az állam, államkapcsolatok, szövetségi állam, államszövetség. Az állam szó csak a 18. századra terjed el az európai nyelvekben. Az ókorban a modern államfogalomnak pontos megfelelője nem volt, és nem is lehetett, több kifejezést használtak a politikai közösség különböző formáinak, fajtáinak a jelölésére. Az államfogalom modern jelentésének előzményei az állam szó megjelenése előtt, más szavakban jelentkeztek. Ezek köre igen széles: polis, civitas, regnum, respublica stb. Az állam szó a modern európai nyelvek nagy részében a latin status szóból ered. A status szó a 13. századtól kezdve – többek közt Szent Tamásnak is köszönhetően – szélesebb körben is elterjedt. Ilyen volt az itáliai városi szóhasználat is, melyből kibontakozott a stato szó, amely szó már közel került a modern

¹ A „Kárpát-medencei Fiatal Politológusok Konferenciája - 50 éves az Európai Unió - Többszintű kormányzás az Európai Unióban” című konferencián elhangzott előadás írott változata (Szeged, 2007. november 30. - december 1.)

államfogalomhoz, például a politikai hatalom és a területi uralom összekapcsolásával. Így Machiavellihez visszanyúlva a legcélszerűbb értelmezni az állam fogalmát. Az állam egy adott területen élő népesség felett gyakorolt főhatalom, így a fogalom alapjait képező három elem a terület, népesség, és főhatalom.

2. Államkapcsolatok

Államkapcsolatoknak két fajtáját különböztetjük meg², a tágabb és szűkebb fajtát. A tág értelemben vett államkapcsolaton az államok nem teljesen pontosan meghatározott kapcsolatait értjük, így különösen a szövetségeket, paktumokat, amelyekben az államok katonai okokból átmenetileg kapcsolódnak össze, a közös közigazgatást, melyek gyakran még egyes pontosan meghatározott feladatok közös megoldására létrehozott saját szervezettel is rendelkeznek, s végül a szokásos nemzetközi szerződéseket, melyekben két, vagy több állam azt ígéri egymásnak, hogy tartósan, de minden szervezeti következmény nélkül kölcsönösen megtesz bizonyos dolgokat. A szűk értelemben vett államkapcsolatok, az államok „tartós politikai természetű, jogi egyesülései”, azaz olyan kapcsolatok, amelyek a résztvevő államokat, vagy legalábbis néhányukat teljes létezésükben minden vonatkozásban átfogják. Az államkapcsolatok szóban forgó két fajtája tehát más szavakkal főként megoldandó feladataik, valamint fennállásuk tartama szerint különbözik egymástól, ami magától értetődően egyúttal a kapcsolat intenzitására nézve is döntő.

A politikai jelentőséggel bíró államkapcsolatok körében, melyeket szűkebb értelemben vett államkapcsolatnak hív Georg Jellinek, különbséget tehetünk nemzetközi jogi (azaz szerződésen, vagy megállapodáson nyugvó) és államjogi (azaz hatalmi viszonyon, illetve magán az államkapcsolat fensőbbségén alapuló) államkapcsolatok közt. A nemzetközi jogi értelemben vett államkapcsolatok megállapodásból, ezáltal a bennük részt vevő államok akaratából származtatják működésük törvényeit, mindenekelőtt pedig alkotmányukat. Ezzel szemben, az államjogi értelemben vett államkapcsolatok önálló főhatalommal rendelkeznek, és ebből merítik alapvető szervezeti és eljárási szabályaikat. Az utóbbiak legfontosabb példái a szövetségi államok, míg az előbbieké az államszövetségek.

² Georg Jellinek: Allgemeine Staatslehre [1900]. Berlin, Häring, 1914. 741.o.

2.1 Szövetségi állam

A szövetségi államnál Jellinek szerint³ a szuverenitás már nem a tagállamoké, hanem magáé a szövetségé, amely ezért egy több államból alkotott szuverén állam. Ennek megfelelően a szövetségi államban a szövetség rendelkezik saját államnépe felett, ami általában a tagállamok népeiből áll, valamint a saját államterülete felett, ami általában megegyezik a tagállamok területeinek összességével, és mindenekelőtt pedig saját államhatalma felett, ami nem a tagállamokéból származik, s amit törvényeken, rendeleteken, közigazgatási aktusokon, bírósági ítéleteken stb. keresztül közvetlenül a polgáraival szemben alkalmazhat. Ennek az elképzelésnek fontos következménye, hogy a szövetségi államban az állami feladatok ellátásához és a jogkörök gyakorlásához meg kell osztani a hatásköröket a központi állam és a tagállamok között.

2.2 Államszövetség

Az államszövetség Jellinek szerint „független államok megállapodáson alapuló kapcsolata, melynek célja a szövetségi terület különböző védelme, a szövetkezett államok belső békéjének megőrzése, a szövetségi célokat megvalósító tartós szervezettel”. A lényeg az, hogy az államszövetség e szempontból nem rendelkezik önálló államhatalommal, hanem csak olyan „egyesült hatalommal”, amelynek parancsai és előírásai nem az egyes állampolgárok, hanem csak az államszövetséghez tartozó államok vonatkozásában érvényesíthetők. Következésképpen a szövetség főhatalmi aktusainak végrehajtásához mindig szükség van a tagállamok általi transzformációra, amit saját államterületükön belül saját szerveikkel kell végrehajtaniuk. Az állampolgár tehát mindig a tagállam főhatalmával találkozik, sosem magával a szövetséggel. Csupán akkor áll fenn ez a helyzet, ha az államszövetség saját szervekkel rendelkezik, és még ilyenkor is csak abban az esetben, ha ezekben nem az egyhangúság, hanem a többségi elv érvényesül. A szuverenitás nem a központé, hanem a tagállamoké.

³ G. Jellinek: Allgemeine Staatslehre 769.o.

3. Az államkapcsolatok feladatköre

Mindezek után kicsit átértékelve Jellinek munkáit, érdemes egy másik szemszögből kiindulni az államkapcsolatok tekintetében, mégpedig, hogy az adott államkapcsolatnak mik a feladatai, amiket a benne egyesített államok és társadalmak vonatkozásában el kell látnia. Így jutunk el az olyan államkapcsolatokhoz, melyek szűken meghatározott területre összpontosítanak, illetve az olyanokhoz, amelyek átfogó, minden, vagy legalábbis a legfontosabb közfunkciókra kiterjedő feladatkörrel rendelkeznek. Az első csoportba tartoznak az úgynevezett közigazgatási uniók, mint például a valutauniók, Világposta Szolgálat stb. . A másodikba tartoznak a Jellinek által szűkebb értelemben vett államkapcsolatok. Fontos még az integrációs tényezők pszichológiai minősége, amitől az egyes kapcsolatok létrejötte és fennállása függ. A klasszikus szövetségi állam az érzelmi alapon nyugvó államkapcsolatokhoz tartozik, mivel a nemzeti egységmozgalmaknak köszönheti létrejöttét. Részben ide tartoznak még a népi és etnikai alapú államkapcsolatok (például az Arab Liga) és az ideológiai alapú államkapcsolatok (például a keleti tömb) is. Ezzel szemben túlnyomóan racionális alapon állnak az Európai Közösségek, illetve az Európai Gazdasági Közösség (EGK) is.

4. Az Európai Unió

Ebben a fejezetben egy kis történeti, jogi, gazdasági és működési betekintést próbálok adni az Európai Unióból, mely során olyan kérdések merülnek fel, melyeket a későbbiekben tárgyalok, illetve olyan válaszok adódnak, a már meglévő kérdésekre, amiket ez a fejezet megválaszol.

⁴Az Európa különféle nációit egyesítő törekvések a modern nemzetállamok megszületése előtt számos alkalommal megjelentek a kontinens történelme folyamán. Háromezer éve Európa kelta uralom alatt állt, majd a mediterrán központú Római Birodalom foglalta el és hajtotta uralma alá. Ezek a korai „európai uniók” erőszakból születtek. Nagy Károly frank birodalma és a Római Birodalom több száz évre egyesített jókora területeket laza közigazgatással. Később, az 1800-as évek napóleoni vámuniója és Németország 1940-es évekbeli hódításai rövidebb életűek voltak.

⁴ J. Nagy László: Az európai integráció politikai története. 3. bővített, javított kiadás, JATE Press, Szeged 2007.

Európa nyelveinek és kultúráinak heterogén jellege folytán e törekvések rendszerint erőszakos katonai leigázás révén valósultak meg, ami instabilitáshoz és végső soron kudarchoz vezetett. A tagok együttműködésén és egyenlőségén alapuló békés egyesítés gondolatát elsőként többek közt a pacifista Victor Hugo vetette fel 1851-ben. Az első és a második világháború katasztrófája után a részt vevő országok jóval nagyobb indíttatással szánták el magukat a (későbbi) Európai Unió megalapítására: elsősorban Európa újjáépítésének vágya vezérelte őket, valamint hogy kizárják annak a lehetőségét, hogy valaha is újból hasonló háború törhessen ki. Ezzel a megfontolással hozta létre végül (Nyugat-) Németország, Franciaország, Olaszország és a Benelux államok az Európai Szén- és Acélközösséget, amely az 1951 áprilisában aláírt párizsi szerződés keretében született meg, és 1952 júliusában lépett hatályba.

Az első teljes vámunió eredetileg Európai Gazdasági Közösség (EGK; informálisan Közös Piac) néven volt ismert, amelyet a római szerződés hozott létre 1957-ben, és 1958. január 1-jén valósult meg. Neve később Európai Közösségre változott, ami jelenleg az Európai Unió első pillére. Az EU kereskedelmi intézményből gazdasági és politikai együttműködéssé fejlődött.

Az Európai Unió jogi alapja tagállamainak számos egymást követő szerződéséből jött létre. Az évek során ezeket jelentősen bővítették: minden újabb szerződés kiegészítette a megelőzőeket. Az első ilyen szerződés az 1951-es (1952-ben hatályba lépett) párizsi szerződés volt, ami létrehozta az Európai Szén- és Acélközösséget eredetileg hat európai ország között. Ez a szerződés attól kezdve hatályát veszítette, funkcióit a rá következő szerződések vették át. Az 1957-es római szerződés azonban jelenleg is hatályos, bár számos bővítésen ment keresztül, melyek közül legjelentősebb az 1992-es maastrichti szerződés, amely elsőként alkotta meg ezen a néven az Európai Uniót. A római szerződés következő kiegészítéséről a tíz új tagállam csatlakozási szerződése részeként egyeztek meg, amely 2004. május 1-jén lépett hatályba.

Az európai uniós jogrendszer számos, egymást részben fedő jogi és intézményes struktúrát foglal magába. Ez abból adódik, hogy az Uniót, egymást követő nemzetközi szerződések alkotják. Az utóbbi években jelentős erőfeszítéseket tettek annak érdekében, hogy egyesítsék és leegyszerűsítsék a szerződéseket, amelynek csúcspontja az alkotmány szerződés végleges tervezete jelentette. Mivel azonban Franciaország és Hollandia népszavazáson elutasította ezt az dokumentumot, más megoldást kellett keresni. Az Európai Tanács 2007 júniusában elfogadta egy ún. reformszerződés alapelveit, amely átveheti a

korábban tervezett alkotmány szerződés legfontosabb tartalmi elemeit, anélkül azonban, hogy formájában alkotmányos jellegű lenne. Ennek részleteit egy kormányközi konferencia dolgozza ki, várhatóan 2007 végéig. Ha elfogadják ezt a javasolt szerződést, egyetlen szöveg veszi majd át az EU jelenlegi jogi szerkezetét képező, egymást fedő szerződések helyét.

Az Európai Unió tagállamai több szuverenitást ruháztak erre a regionális szervezetre, mint bármely más tagállamok bármely más nem szuverén regionális szervezetre. Bizonyos területeken, ahol a tagállamok valamilyen szintű szuverenitást ruháztak az Unióra, az EU föderációra vagy konföderációra kezd emlékeztetni. A szerződéseket azonban továbbra is a tagállamok határozzák meg, az Uniónak ezáltal nincs hatalma, hogy a tagállamoktól azok hozzájárulása nélkül további hatásköröket vonjon saját rendelkezése alá. Az egyes tagállamok ezen kívül megőrzik a nemzeti érdekek legfőbb területein a saját politikájukat, mint például a külpolitikát és a honvédelmet.

Ami a gazdaságon túli kérdéseket illeti, az Európai Unió támogatói arra hivatkoznak, hogy az EU kihatással lehet a békére és a demokráciára. A Nyugat-Európa történetére jellemző visszatérő háborúknak vége szakadt az EGK (ahogy akkoriban nevezték) megalakulásakor. Az 1970-es évek elején Görögország, Portugália és Spanyolország egyaránt diktatúrák voltak, de e három ország üzleti vezetői be akartak kerülni az EU-ba, s ez erős lökést adott a demokráciák létrejöttéhez. Mások úgy vélekednek, hogy a második világháború óta létező európai béke nagyobb részben a Szovjetunió fenyegetésének köszönhető, és a diktatúrák amúgy is véget értek volna.

5. Az Európai Közösség szerepe az Unióban⁵

Az Európai Közösség (vagy Közösségek) kifejezés az Európai Unió létrehozását megelőző csoportra vonatkozott. A kifejezésnek továbbra is van jelentősége, de más kontextusban. Az Európai Közösség az Európai Unió három pillérének egyike, amely egyfelől a legjelentősebb, másfelől az egyetlen olyan pillér, amely főként nemzetekfeletti intézményeken keresztül működik. A másik két pillér – a közös kül- és biztonságpolitika és a rendőri és bírói együttműködés büntetőügyekben – lazább kormányközi csoportosulás. A javasolt új reformszerződés, ratifikálása esetén, eltörli majd ezt a kettős szerkezetet: a

⁵ J. Nagy László: Az európai integráció politikai története. 3. bővített, javított kiadás, JATE Press, Szeged 2007.

Közösség minden tevékenységét az Európai Unió égisze alá vonja, a Közösség jogi személyiségét pedig az Unióra ruházza át.

5.1. Kormányköziség és nemzetekfelettség

Bizonyos területeken, a tagállamok valamilyen szintű szuverenitást ruháztak az Unióra nemzetközi szerződések által. Ebből adódik, hogy az Uniót, egymást követő nemzetközi szerződések alkotják. A szerződéseket azonban továbbra is a tagállamok határozzák meg, az Uniónak ezáltal nincs hatalma, hogy a tagállamoktól azok hozzájárulása nélkül további hatásköröket vonjon saját rendelkezése alá. Az egyes tagállamok ezen kívül megőrzik a nemzeti érdekek legfőbb területein a saját politikájukat, mint például a külpolitikát és a honvédelmet.

Létezik egyfajta alapvető feszültség az Európai Unióban a kormányköziség és a nemzetekfelettség kérdése között is. A kormányköziség a nemzetközi szervezetek olyan döntéshozási módszere, ahol a hatalmat a tagállamok birtokolják és a döntéseket, egyhangúlag hozzák. A kormányok által kijelölt független személyeknek, ill. a választott képviselőknek pusztán tanácsadó vagy végrehajtó szerepe van. Jelenleg a legtöbb nemzetközi szervezet a kormányköziség alapján működik.

A nemzetközi szervezetek egy másikfajta döntéshozási módszerét nemzetekfelettségnek nevezik. A nemzetekfelettség esetén a hatalmat független kijelölt hivatalnokok, a törvényhozó testület által megválasztott képviselők vagy a tagállamok népsége gyakorolja. A tagállamok kormányainak is van hatalma, de ezt más szereplőkkel kell megosztaniuk. A döntéseket ezenkívül többségi szavazással hozzák, ennél fogva előfordulhat, hogy egy tagállamot akarata ellenére kényszerít a többi tagállam egy döntés megvalósítására.

Az Európai Unió egyes politikai erői a kormányköziséget preferálják, míg mások a nemzetekfelettséget részesítik előnyben. A nemzetekfelettség támogatói arra hivatkoznak, hogy ez gyorsabb ütemű integrációt tesz lehetővé, mint máskülönben lehetséges volna. Ahol a döntéseket egyhangúságra törekvő kormányok hozzák, évekbe telhet, míg megszületik egy döntés, ha egyáltalán megszületik. A kormányköziség szószólói másfelől azzal érvelnek, hogy a nemzetekfelettség fenyegetést jelent a nemzeti szuverenitásra és a demokráciára, arra hivatkozva, hogy csak a nemzeti kormányoknak lehet meg a szükséges demokratikus legitimitásuk. A kormányköziséget az euroszeptikusabb államok kedvelik, mint például az

Egyesült Királyság (Blair-kormány), Dánia és Svédország; míg az integráció hívei, például a Benelux országok, Franciaország, Németország és Olaszország többnyire a nemzetekfelettség felé hajlik.

A nemzetekfelettség szorosan kapcsolódik a kormányköziség vs. neofunkcionalizmus vitához. Ez a vita azzal foglalkozik, miért került sor egyáltalán az integráció folyamatára. A kormányköziség hívei azzal érvelnek, hogy az EU-integráció folyamata az államok közötti kemény alkudozás eredménye. A neofunkcionalizmus másfelől úgy vélekedik, hogy maguk a nemzetekfeletti intézmények indították be az integrációt.⁶

Az európai integráció végigvitelének sikere csak akkor képzelhető el, ha az Európa és a nemzetállam szuverenitás megosztásán alapszik, de a jogi értelemben vett szuverenitás nem ruházható át az Unióra, mert ez egyet jelentene a tagállamok önfeladásával.

Mindez nem jelenti a nemzetállam leépítését. Hiszen az a maga kulturális és demokratikus hagyományai révén pótolhatatlan a megvalósult föderáció számára is, hogy az - mint a polgárok és az államok legitim uniója - az emberek által teljes mértékben elfogadható legyen.

A szupranacionális szint megerősödésével a tagállamok fokozatosan veszítenek szuverenitásukból.

6. Hatáskörök

A hatáskörök az európai integráció lényegét adják. A hatáskörök határozzák meg – a korlátozott eseti felhatalmazottság elve alapján -, hogy mekkora mozgástere van az Uniónak, illetve, hogy mely területeken marad fenn a tagállamok szabadsága. Az Unió, illetve a Közösségek csak a ráruházott hatásköröknek megfelelően járhatnak el, a szubszidiaritás és az arányosság elvének tiszteletben tartásával.

Az Unió, illetve a Közösségek jogosultságait és hatásköreiket az alapító államoktól, mint eredeti nemzetközi jogalanyoktól nyerik. Az államokkal ellentétben nem rendelkeznek átfogó hatáskörrel, és nincs meg az a képességük, hogy önállóan hatáskört alapítsanak a maguk számára, azaz nincs hatáskörük a hatáskör alapítására (kompetenz-kompetenz elv). Az EU/EK hatáskörei származtatott jellegűek, a közösségi szervek csak ott és olyan módon léphetnek fel, ahol és amilyen feltételekkel a tagállamok által alkotott szerződések, illetve az

⁶ Arató Krisztina: Integráció-elméletek és az Európai Unió szociális párbeszéde - oktatási segédanyag

elsődleges közösségi jog ezt lehetővé teszi számukra. Tehát a korlátozott eseti felhatalmazottság elve alapján az integrációs szervezetek kompetenciájának összessége az egyes szerződésekben kifejezetten meghatározott egyedi hatáskörök összessége. A Közösség a szerződésben ráruházott hatáskörök és a számára kijelölt célkitűzések keretén belül jár el.

6.1. Szubszidiaritás

A Maastrichti Szerződés egy szubszidiaritásról szóló záradékot illesztett a Római Szerződésbe: *„Azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, a szubszidiaritás elvének megfelelően a Közösség csak akkor és annyiban jár el, amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók”.*⁷

Az 1992 decemberében Edinburgh-ben ülésező Európai Tanács definiálta a szubszidiaritás fogalmának alapelveit és a 3/B cikkely értelmezésének fő irányvonalait, amely felveszi a szubszidiaritás elvét az Európai Unióról szóló szerződésbe.⁸

A szubszidiaritás elve „kisegítés elve” értelmében egy magasabb szintű közösség nem avatkozhat be egy alacsonyabb szintű közösség belső életébe, sőt ha a szükség úgy kívánja támogatnia és segítenie kell abban, hogy összehangolja tevékenységét a társadalmat alkotó más tényezőkkel a közjó érdekében.⁹ A szubszidiaritás elvének célja annak biztosítása, hogy a döntéshozatal az állampolgárhoz a lehető legközelebbi szinten történjék, annak állandó ellenőrzése mellett, hogy indokolt-e az, hogy Közösségi szinten hajtsák végre az akciót, összehasonlítva azokkal a lehetőségekkel, amelyeket a nemzeti, a területi vagy a helyi szint nyújthat.¹⁰ Ez biztosítja a döntések demokratikus legitimitását. Ezen elv, hatással van a helyi önkormányzatokra is, mivel a helyi önkormányzatoknak is át kell gondolniuk, hogy melyek azok a területek, ahol feltétlenül szükséges a rendeleti szabályozás, s nem elegendő-e a célok megvalósítását lakossági szerveződések, civil szervezetek útján megoldaniuk. A szubszidiaritás elve értelmében az Uniónak tiszteletben kell tartania a tagállamok belső politikai és igazgatási struktúráit. Vagyis e szerint az elv szerint az Unió csak abban az

⁷ http://www.okm.gov.hu/doc/upload/200509/romai_szerzodes.doc (2008.01.10.)

⁸ <http://www.mszo07.hu/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=405> (2008.01.10.)

⁹ Szeged Biztonságpolitikai Központ. Oktatás és felkészítés. C – 8 Soós Edit: Az önkormányzatok és az Európai Unió kohéziós politikája.

¹⁰ <http://www.mszo07.hu/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=405> (2008.01.10.)

esetben jár el - kivéve azokat a területeket, amelyeken kizárólagos illetékességgel rendelkezik -, ha az akció végrehajtása Közösségi szinten hatékonyabb, mint nemzeti, területi, vagy helyi szinten. Ez az elv szoros összefüggésben van az arányosság és a szükségesség elvével, amelyek feltételezik: az Unió csak olyan esetekben járjon el, amelyekben az szükséges a szerződés céljának eléréséhez.¹¹ Az elérni kívánt célokhoz, a megvalósításukra alkalmas eszközöket kell tehát igénybe venni. Következtetésképpen, a Közösség csak a szükséges mértékben alkot jogszabályt.

A szupranacionális szint fokozatos megerősödésével a tagállamok fokozatosan veszítenek szuverenitásukból. Az Európai Unióról szóló Szerződés (1992) létrehozta az uniós állampolgárságot, felállítja a Régiók Bizottságát (198. cikk), valamint lehetővé teszi a régiók kormánydelegációkban való részvételét. Az Európai Unió a regionális és helyi szinteknek az Unió döntéshozatali folyamatába történő bevonásával, a szubnacionális szinteknek az Európai Unióról szóló Szerződés 3b. cikkelyében való elismerésével közelebb került egy többszintű Európa struktúrájának kialakításához, amelyben meghatározó szerephez jutnak a helyi önkormányzatok.¹²

A Régiók Bizottsága tevékenységével támogatja a Római Szerződésben lefektetett célokat, a gazdasági, monetáris, szociális és politikai integráció megvalósítását, amely — figyelembe véve a szubnacionális szintű trendeket — a regionális és helyi önkormányzatok közreműködésével mehet végbe. A Brüsszellel való kapcsolattartás feltételezi olyan helyi önkormányzati egységek létét, amelyek méretüket tekintve elég nagyok, s hatalmukat tekintve elég erősek. Ennek értelmében a kompetenciák átadásával, a hatalom szubnacionális szintekre történő delegálásával, az érintettek bevonásával a döntésekbe garantálhatnak nagyobb hatékonyságot a kormányzati rendszer működése során. A döntési kompetenciák regionális és helyi önkormányzatokra történő kiterjesztése teszi indokolttá a hatalommegosztás újragondolását az egyes kormányzati szintek között. A helyi és regionális dimenzió együttes vizsgálata szükséges ennek megvalósításához.

A valóságban a kormányzatnak ezt a két szintjét nem lehet különválasztani, mert a régiók kialakítása szükségszerű következményekkel jár a helyi önkormányzatokra és viszont, mivel mindkét szint a szubnacionális kormányzati rendszer részét képezi.

¹¹ <http://www.mszp007.hu/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=405> (2008.01.10.)

¹² Szeged Biztonságpolitikai Központ. Oktatás és felkészítés. C – 8 Soós Edit: Az önkormányzatok és az Európai Unió kohéziós politikája.

7. Összegzés

A tagállamok szuverenitását ebből kifolyólag láthatjuk, hogy két irányból is korlátozzák: egyrészt, felülről a szövetségi szintről, másrészt, alulról a regionális szintről. Ezt figyelembe véve a közelmúltban olyan nézőpontok születtek, hogy a tagállamok szuverenitása lassan elfogy, elkopik¹³ és a közösség egy magasabb szintre lép az integrációt illetően. Viszont lehet, hogy a tagállamok szuverenitásának csökkenése pont egy ellenreakciót vált ki a tagállamokból, azaz euroszeptikusak lesznek, és hátráltatni fogják a szorosabb együttműködést.

Erre példának megemlíthetőek a közelmúlt eseményei, amely során az Alkotmányos szerződés tervezetét Franciaország és Hollandia visszautasította. Ezért felmerül az a kérdés, hogy a jövőben a tagállamok szuverenitásának erősödését, vagy gyengülését fogjuk-e majd tapasztalni.

¹³ Európai Unió, regionalizmus, szuverenitás: IV. Országos Politológus Vándorgyűlés, Székesfehérvár, 1998. március 20-21. / [szerk. Beszteri Béla és Hervainé Szabó Gyöngyvér]

Felhasznált irodalom

Takács Péter (szerk.): Államtan. Szent István Társulat, Budapest, 2003. 847-893.o.

Európai Unió, regionalizmus, szuverenitás: IV. Országos Politológus Vándorgyűlés, Székesfehérvár, 1998. március 20-21. / [szerk. Beszteri Béla és Hervainé Szabó Gyöngyvér]

Szeged Biztonságpolitikai Központ. Oktatás és felkészítés. C – 8 Soós Edit: Az önkormányzatok és az Európai Unió kohéziós politikája.

J. Nagy László: Az európai integráció politikai története. 3. bővített, javított kiadás, JATE Press, Szeged 2007.

http://hu.wikipedia.org/wiki/Eur%C3%B3pai_Uni%C3%B3 (2008.01.10.)

<http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/index.htm> (2008.01.10.)

- Európai Unió — AZ Európai Unióról szóló Szerződés és az Európai Közösséget Létrehozó Szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata (Konzolidált változat). Hivatalos Lap C 321E, 2006. december 29.
- Lisszaboni Szerződés az Európai Unióról szóló szerződés és az Európai Közösséget létrehozó szerződés módosításáról, amelyet Lisszabonban, 2007. december 13-án írtak alá. Hivatalos Lap C 306, 2007. december 17.
- Szerződés az Európai Unióról (1992)
- Az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó szerződés (1957)
- Szerződés európai alkotmány létrehozásáról. Hivatalos Lap C 310, 2004. december 16.
- Amszterdami Szerződés (1997)
- Egységes Európai Okmány (1986)

<http://eur-lex.europa.eu/hu/accords/accords.htm> (2008.01.10.)

<http://eur-lex.europa.eu/hu/legis/index.htm> (2008.01.10.)

http://www.okm.gov.hu/doc/upload/200509/romai_szerzodes.doc (2008.01.10.)

<http://www.mszo007.hu/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=405>
(2008.01.10.)

Arató Krisztina: Integráció-elméletek és az Európai Unió szociális párbeszéde - oktatási segédanyag

http://www.adata.hu/_Kozossegi_Adattar/dokument.nsf/aeb5e4c08ec7c2ce852566f200140bd7/46413e37b572d823c1256cb7003643cf?OpenDocument (2008.01.10.)